

SENJSKA GIMNAZIJA OD OSNUTKA DO SMRTI BISKUPA MIRKA OŽEGOVIĆA (1725-1869)

Mile Bogović
Sakralna zbirka
Senj

UDK:373.5(497.13)''1725/1869''
Izvorni znanstveni rad
Ur.:1989-06-10

Autor utvrđuje početak Senjske gimnazije i prikazuje period kada su je vodili redovnici pavlini. Potom iznosi teškoće koje je imala gimnazija nakon ukinuća pavlina, sve dok nije i sama zatvorena. Posebno obrađuje rad biskupa Mirka Ožegovića na obnovi gimnazije 1839. Koristeći se do sada neiskorištenim spisima iz Biskupskog arhiva u Senju, uspješno nadopunjuje i proširuje naše poznavanje prošlosti Senjske gimnazije i uopće školstva u Senju.

Pavlińska gimnazija

Veoma se često početak Senjske gimnazije¹ veže uz dolazak redovnika pavlina u napuštenu dominikanski samostan sv. Nikole u Senju godine 1634. Nije sporno da su upravo tada pavlini došli u Senj na poziv tadanjeg senjsko-modruškog biskupa Ivana Krstitelja Agatića. Iz tekstova biskupove darovnice² kao ni iz same djelatnosti pavlina ne može se nipo-

BILJEŠKE

1. Prvu povijest gimnazije napisao je Stjepan Sabljak pod naslovom: *Chronik des Gymnasiums in Zengg* i objavio je u prvom tiskanom programu gimnazije 1853 (Programm des k. k. Militärgrenz-Obergymnasiums zu Zengg, str. 22-27). Sabljakova povijest drugocjen je izvor za poznavanje gimnazije nakon što ju je Ožegović 1839. obnovio pa sve do 1853. Gimnazija je dobila još bolje svog kroničara u Viktoru Rivosekiju koji je najprije 1914, prigodom 75. godišnjice od obnove gimnazije, a onda 1939, prigodom 100. godišnjice objavio članak: *Kronika senjske gimnazije*. Članak je objavljen u Izvještajima gimnazije za spomenute godine. Onaj 1939. važan je ne smao zbog toga što je kronika protegnuta na daljnjih 25 godina nego i zbog toga što su ovdje priloženi drugi važni podaci. Rivoseki se obilno koristio Sabljakom, ali ipak Sabljakov rad je i danas aktualan i zaslužio bi da ga se u prijevod objavi. Ovim mojim člankom jednako ne gubi na vrijednosti Rivosekijev rad; ovaj članak zapravo ga pretpostavlja. Imao sam pri ruci mnogo izvorne građe koju Rivoseki nije koristio. Posebno se to odnosi na dokumente iz Biskupskog arhiva u Senju (u daljnjem tekstu: BAS) i tijekom rada izdvojio dosta spisa u posebni fascikl pod naslovom: *Senjska gimnazija 1725-1839*. Tako sam neke periode povijesti gimnazije mogao nadopuniti i proširiti. Tamo gdje je Rivoseki dovoljno opširan, ja sam ga pokušao sažeti, da se ne ponavlja što je već poznato. Trudio sam se također da skratim svoj tekst u onim dijelovima koje obrađuju drugi autori ove Spomenice. Zbog toga nisam u samom članku uspio provesti ujednačeni kriterij. No, budući da je Spomenica zborni djelo, mislim da nije ni bilo toliko potrebno inzistirati na tome da članak bude u sebi zaokružena cjelina.

² Emanuel SLADOVIĆ, *Početi biskupijah senjske i modruške ili Krbavske, Trst 1850.*, str. 232-233.

što zaključiti da su oni u Senj došli radi školstva, a iz onoga što o njima znamo iz 17. stoljeća, ne daje se zaključiti da su se oni time bavili, bar ne na institucijski način, tj. kao službeni voditelji škole. Godine 1684. u samostanu su živjela samo tri redovnika, a 1696. petorica. Brojniji od pavlina bili su senjski franjevci. Jedni i drugi, zajedno s kaptolom i ostalim svećenicima, nedvojbeno su na neki način radili na opismenjavanju Senjana, ali nije nam za sada moguće odrediti na koje su sve načine oni to činili. Svakako se ne radi o gimnaziji. Gimnazija u Senju otvorena je tek godine 1725. Na molbu biskupa Pohmajevića određuje car i kralj Karlo VI. da se u Senju osnuje latinska škola a za njezino uzdržavanje određuje godišnjih 400 forinti. Vodstvo škole i nastava povjereni su redovnicima pavlinima iz samostana sv. Nikole u Senju.³ Prvih godina nastava se odvijala u samostanskim prostorijama, ali je ubrzo uz samostan dozidana nova školska zgrada. Škola je postupno otvarala pojedine razrede. Svakako već 1734. godine postoje svih šest razreda: I (parva), II (principia), III (gramatika), IV (sintaksa), V (poezija), VI (retorika). To je standardni oblik tadanjih latinskih škola (gimnazija), a razvili su ga u okviru svoga školstva isusovci. Spomenute godine 1734. na gimnaziji je bilo preko 50 đaka. Naime, 47 gimnazijalaca bilo je te godine uključeno u predstavu »Genoveva«, a zacijelo nisu baš svi bili uključeni u predstavu. Od tih 47 njih je 34 iz Senja, a drugi su iz bliže i dalje okolice⁴.

Škola je osnovana u prvom redu za potrebe školovanja svećeničkih kandidata, a zatim i za djecu senjskog plemstva, krajiških oficira i trgovaca. U to vrijeme u Senju je već razvijena pomorska trgovina i obrt pa je razumljivo da je bogatiji građanski sloj želio svojoj djeci pružiti mogućnost više naobrazbe.

Prvi jači udarac škola je doživjela kada je biskup Benzon iz nje povukao svećeničke kandidate. U svom izvještaju u Rim 1741. on piše da je na taj korak bio prisiljen kako bi oslobodio svećeničke kandidate od štetnog utjecaja školskih učitelja. Iz konteksta nije tako jasno u čemu se sastojao taj loš primjer: da li tek u tome što su se pavlini trsili da se što više oslobode biskupske nadležnosti, ili je posrijedi nešto drugo. Benzon i za pavline i za franjevce piše da ga ne žele priznati svojim poglavarom. Od viših redovničkih poglavara tražio je da se iz pavlinskog samostana uklone neki »skandalozni« učitelji, što znači da je nekolicina gimnazijskih učitelja tada morala napustiti Senj, jer i sam biskup dodaje da je u tome imao uspjeha.⁵ On ne govori koliko je pavlina tada bilo u samostanu, nego jednostavno kaže da ih ima mnogo. Njegov nasljednik Vuk Čolić piše 1748. da je u pavlinskom samostanu 14 redovnika, što znači da ih je i dalje bilo dovoljno za uzdržavanje škole. Čolić kaže da oni vode školu, ali ne donosi nikakve sudove o njoj, pa ne možemo zaključiti jesu li svećenički kandidati u njegovo vrijeme u pavlinskoj školi ili nisu.⁶ Iz naknadnih podataka proizlazi da su Benzonijevi nasljednici držali Senjsku gimnaziju kao redovni put školovanja svećeničkih kandidata.

I svjetovne su vlasti imale primjedbi na račun pavlinske škole. Dne 17. rujna 1777. opomenut je pavlinski provincijal da za Senjsku gimnaziju priskrbi valjane učitelje, a 4.

3. Vatikanski arhiv: Congregatio Concilii, vol. 174 (*Relationes ad limina: Segniensis – Pohmajević*). Zbog važnosti podataka donosim ključne riječi za nastanak gimnazije: »Sperandum tamen plures studere coeperunt, cum etiam Latinae Scholae, ad meam instantiam apud Augustissimum Imperatorem sint resolutae et inceptae ab anno 1725. doceri per patres Eremitarum S(an)cti Pauli... Alterum est (monasterium) Pavlinorum, quod olim tria habebat cubacula, et monachos ordinarie duos, nunc sunt ultra 7, futuri ultra 12 ob magistris providendos docturos ad Rhetoricam inclusive, qui habituri 400 flor. Rhens. annue pro sua sustentatione ex Caesaris bursa.«

4. Mile BOGOVIĆ, *Pavlini u Senju*, »Senjski zbornik« XIII (1988), str. 114-117.

5. Vatikanski arhiv, nav. mj. – Benzon 1741.

6. Nav. mj. – Čolić 1748.

7. Anton CUVAJ, *Grada za povijest školstva*, I, Zagreb 1910, str. 539.

Sl. 1 – Senjsko-modruški biskup Mirko Ožegović (1833-1869)

listopada 1780. Dvorsko ratno vijeće, u sporazumu sa senjsko-modruškim biskupom Ivanom Kabalinom, nalaže pavlinima da točno vrše školske propise.⁸ Ako se na te podatke gleda izdvojeno, može se dobiti dosta negativan sud o djelovanju te pavlinske škole. Čini mi se ipak da to inzistiranje na kadrovima i propisima ne proizlazi iz lošeg stanja u gimnaziji, nego u prvom redu iz činjenice da je u to vrijeme cjelokupno školstvo bilo obnavljano, pa je razumljivo da je za nove programe svagdje, pa i u Senju, trebalo tražiti odgovarajuće nastavnike. Naime, upravo je 1777. izišao novi »Ratio educationis«, koji uvodi nove programe i usmjerenja. Također je jasno da nadležne vlasti trebaju u takvim slučajevima osobito bdjeti da se novi propisi izvršavaju u potpunosti. Ipak ne smijemo isključiti mogućnost da je pavlinska gimnazija imala i nekih stvarnih nedostataka. Njih je vlast posebno zapažala u vrijeme kada se kovao plan o dokidanju pavlinskog reda, jer su slabosti reda na svoj način podupirale nakanu da se red dokine i da se uloga koju je on imao prenese na druge redove i ustanove. U tom smislu treba gledati i na pregovore s franjevcima da preuzmu Senjsku gimnaziju. Franjevačka uprava odobrila je 17. svibnja 1783. da trojica franjevaca mogu biti zaposlena na gimnaziji u Senju kao učitelji.⁹ Da do smjene nije trebalo doći samo zbog nedostatka stručne spremnosti kod pavlina, vidi se i po tome što su ti pavlini godine 1780. u Senju držali ne samo gimnaziju nego i nautičku školu.¹⁰ Svakako je za rad gimnazije presudan bio događaj kada je odredbom carskog veličanstva 1786. dokinut pavlinski red na području cijele Austrijske Monarhije. Budući da je senjska gimnazija bila povezana s tim redom, ukidanjem reda došla je u pitanje i njezina opstojnost.

Od pavlina do Ožegovića

Senj se dosta mirno oprostio od svojih učitelja pavlina. Nije nam nigdje zabilježeno da bi netko zbog toga protestirao, odnosno tražio da se odluka o dokidanju reda izmjeni, ili bar da se njeno izvršenje odgodi. Odluka je prihvaćena kao neporeciva, pa se ni sami pavlini nisu glasno suprostavljali. Što se pak tiče gimnazije, nju su htjele sačuvati i crkvene i svjetovne vlasti. Kako je već gore rečeno, pavlini su za svoju učiteljsku službu dobivali godišnje 400 forinti. Nakon dokidanja reda jasno je rečeno da taj novac nije njima pripadao kao redu nego kao učiteljima na gimnaziji. Prema tome taj novac treba opet dati u korist gimnazije, tj. onome koji će nakon pavlina preuzeti školu.¹¹ Mogu li to učiniti senjski franjevci? Senjski franjevački samostan zatvoren je još prije pavlinskoga, a redovnici su otišli na Trsat. Bilo je to godine 1785. S tom odlukom Senj se nije pomirio i često su išle delegacije i razni dopisi i molbe na više instance da se franjevci vrate. Naime, franjevci nisu dokinuti u Monarhiji kao red, nego samo neki samostani koji po jozefinističkim prosudbama nisu bili potrebni. Zato je bilo više šansi da se povuče odluka o zatvaranju franjevačkog samostana u Senju nego onog pavlinskog. Trebalo je dokazati da su franjevci u gradu potrebni, a ako bi oni preuzeli gimnaziju, njihova korisnost i potreba bile bi očite. I kod franjevaca je bila želja da se vrate u Senj. Oni su 1787. ponudili da će u Senju

8. Franz VANIČEK, *Spezialgeschichte der Militärgrenze*, II, Wien 1875, str. 591-592. Vaniček tu spominje uz latinski također i nautičku školu. Na objema poučavaju pavlini. U Senju i Karlobagu tada postoje i njemačke škole (bit će da se radi o glavnim školama – Hauptschule), na kojima treba uz redoviti program poučavati također o talijanskom trgovačkom poslovanju.

9. Emanuel HOŠKO, *Hrvatsko-primorska franjevačka provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće*, »Kačić VIII (Split 1973, str. 93.

10. Franz VANIČEK, nav. dj., str. 591.

11. Arhiv Hrvatske Zagreb, *Generalcommando Karlovac*, kut. 14, br. 17.

voditi (njemačku) normalku i pet razreda latinske škole za 400-500 forinti godišnje. Biskup Ježić bio je za takvo rješenje, ali je njegov generalni vikar Vuk Milanec izgleda bio slab oduševljen s takvim planom. Franjevci se 1788. vraćaju u Senj, ali je i dalje vojska bila u njihovu samostanu, tako da su se oni morali smjestiti po privatnim kućama. Senjski ih je puk najviše cijenio zbog toga što su se oni bavili bolesnicima. Normalku u to vrijeme vodili su biskupijski svećenici Stipanović i Mikolić, a latinska škola ostala je samo s dva učitelja, s bivšim pavlinima Orličem i Herkom. Orlič je 1789. umro i tek tada se franjevci uključuju u latinsku školu. Te je, naime, godine senjski gvardijan Bernard Garzaroli morao preuzeti dva razreda latinske škole. No latinska škola već je bila u raspadanju. U njoj su ostala samo dva učenika, koja su povjerena Herku, a Garzaroli je premješten za podučitelja normalke jer je Mikolić otišao na župu. Normalka je u to vrijeme imala preko 70 đaka. U njoj je već bio zaposlen i drugi franjevac Matija i Esl.¹²

Dvorsko ratno vijeće u Beču stvorilo je plan za revitalizaciju Senjske gimnazije, odnosno latinske škole, kao i ostalog školstva u Senju. Osnovana je u Senju za to posebna komisija u koju je bio uključen i biskup Ježić i njegov generalni vikar Vuk Milanec. Komisija je razmotrila točku po točku plana i zaključila da uz postojeću normalku treba obnoviti svih 6 razreda latinske škole. Školu treba ponuditi franjevcima i u tom smislu stupiti s njima u vezu. Franjevci su tražili povratak samostana, a s druge su im strane postavljane obveze, pa su se pregovori oduljili, to više što oni franjevci koji su se trnutačno nalazili u Senju nisu bili u stanju preuzeti vodstvo gimnazije. Nezgoda je bila i u tome što je biskup Ježić, koji je na svaki način htio da se gimnazija otvori, a bio je sklon i rješenju da se ona povjeri franjevcima, upravo tada morao na sabor u Peštu i tamo je ostao čitavu godinu. Posao oko pregovora s franjevcima povjerio je svom zamjeniku u Senju, generalnom vikaru Vuku Milanecu. Iz Ježićevih pisama čitamo da je on franjevce doista cijenio i da ih je htio zadržati u Senju.

Zato se iskreno ponadao da će ih preko njihove angažiranosti na gimnaziji doista zadržati u Senju. On se u tom smislu iz Pešte obratio izravno na cara. Kaže da je u Senju što prije potrebno uspostaviti »humaniora«, tj. peti i šesti razred gimnazije. To znači da su prva četiri razreda i dalje postojala, ili je pak ovdje riječ o normalci koja se u svom programu donekle slaže s prva četiri razreda (gramatička) gimnazije. Malo je roditelja, kaže on, koji bi svoju djecu mogli poslati na gimnazije u Zagrebu, Varaždinu ili Karlovcu.¹³ Već smo spomenuli kako Milanec nije bio oduševljen prijedlogom da se gimnazija povjeri franjevcima, ali se trudio da ispuni zadatak koji mu je bio povjeren. Obratio se najprije ljubljanskom biskupu da odobri četvorici franjevaca s područja svoje biskupije da dođu u Senj. To su poimence: Augustin Hernfort, Filip Aman, Regalat Mašić i Ildefons Haffner. Biskup je sa svoje strane dao odobrenje za trojicu, a za četvrtoga — reče — treba se obratiti na gradiškog biskupa.^{13a} Tako je trebalo učiniti po jozefinističkom pravu, koje je redovnike nastojalo što više podložiti vlasti biskupa i uključiti ih u biskupijsku pastvu. Dakako da se redovnici nisu pomirivali s takvim metodama, i cijeli ti pregovori pali su u vodu kada se zapitalo redovničke poglavare i osobe koje su bile u pitanju. Redovnički poglavari nisu željeli prihvatiti neku trajniju obvezu sve dok se ne raščisti pitanje franjevačkog samostana u Senju. Pojedincima je pak zvučalo veoma čudno da franjevci moraju boraviti u privatnim kućama po Senju i nisu imali želje da u takvoj situaciji preuzmu službu na gimnaziji. Milanec se obratio zatim i na zagrebačkog biskupa Maksimilijana Vrhovca.

12. BAS, *Senjska gimnazija*, pod datumom 30. I. 1790.

13. Arhiv Hrvatske Zagreb, *Ugarsko namjesničko vijeće*, Depart. eccles. mixti, I. ser. br. 101.

13a. BAS, fasc. VIII, br. 12.

Ovaj je podržao plan da se gimnazija otvori, ali što se tiče franjevaca koje je Milanese tražio, a tada su bili kapelani na župama zagrebačke biskupije, Vrhovac nije bio za to da oni preuzmu službu na Senjskoj gimnaziji jer – kaže on – njemu trebaju u pastvi svećenici, a na gimnaziji mogu poučavati i laici. Radilo se o franjevcima Inocentu Kunsthu i Verekundu Porenti. Tako se krug sužava. Ostala je još mogućnost da se dobije koji franjevac iz trsatskog samostana. Početak ni ovdje nije nešto osobito obećavao.

Izgleda čudno da se najprije traže redovnici iz daleka, a tek onda iz najbližeg samostana. Treba imati na umu da se radi o latinskoj školi, i da je svaki učitelj trebao dobro znati njemački. U trsatskom je samostanu upravo taj problem bio što su imali malo redovnika vještih njemačkom jeziku, a takvi su i tamo bili potrebni za propovijedi i ispovijedi. Tako se dogodilo da su franjevci sami postavili u pitanje svoj opstanak u Senju. Milanese to izričito kaže kada im predbacuje da na sva usta govore kako je Senj njihov i da oni ondje žele ostati, a kada im je ponuđen način na koji bi to mogli ostvariti, svaki kojega je zamolio odbio je da dode.¹⁴ Sve nastojanje ipak nije bilo uzaludno, jer na gimnaziji 1791, uz već poznatog nam Matiju Esla, predaju još trojica franjevaca: Barlaam Keser, Alojzije Pokorn i Amat Škerl.¹⁵ Od pavlina ostao je još samo Leonard Herko.

Ježić se veoma pohvalno izražavao na račun rada tih franjevaca. Dne 23. ožujka 1793. piše on sav zadovoljan senjskoj vojnoj upravi kako su učenici latinske i normalne škole, koje vode franjevci, pokazali izvanredno znanje na ispitima. Ali i sam je vidio da s franjevcima nije sklopljen solidan i trajan ugovor koji bi garantirao također trajnost gimnazije. Zato 25. ožujka 1793. moli senjske vlasti da narednog dana pošalju svoju komisiju k njemu u biskupski dvor na dogovor s tim u vezi.¹⁶

Zadovoljavajući obostrani dogovor nije postignut. Pitanje senjskog samostana još nije bilo riješeno. Senjskim vojnim i civilnim vlastima nije išlo u prilog da ga vrate franjevcima. Franjevci su odgovorili tako da su premještali svoje članove iz senjskih škola, a da nisu slali odgovarajuće zamjene. Biskup Ježić veoma se često tuži na to.¹⁷ Po njemu ni Milanese nije svoj posao u interesu škole dobro obavio. Biskup je – kaže Ježić – gotovo uz prisilu doveo franjevce u Senj, a Milnes im nije bio u stanju osigurati ništa više nego onih bijednih 500 forinti na godinu. A to nije biskupova dužnost jer on nije ni direktor ni inspektor.¹⁸

Tako je opstanak gimnazije i dalje bio u pitanju. Franjevce, doduše, i dalje nalazimo kao nastavnike u školi. 28. studenoga 1794. spominje se kao učitelj Josip Hackoffen.¹⁹ Malo pomalo doći će do sporova također između Ježića i franjevaca. 20. veljače 1796. biskup se tuži trsatskom gvardijanu da senjski franjevci govore da što će im biskup. Ježić dopušta da ga ne treba zanimati što je u njihovu samostanu, ali ga mora zanimati kako franjevci poučavaju »in scholis humanioribus«, tj. u višim razredima gimnazije.²⁰ Slijedeće godine piše Ježić franjevačkom provincijalu da pošalje u Senj profesore.²¹ 1801. u Senju postoji školska uprava (direkcija) pod koju pripada više škola. Direktor je kanonik Filip Vukasović. Od latinske škole zacijelo postoje svih šest razreda. Naime, iste godine

14. Nav. mj.

15. Emanuel HOŠKO, nav. dj. str. 93.

16. BAS, *Protokoli korespondencije II (1793)*, br. 258. (dalje: PK)

17. Nav. mj. br. 674, 699, 700, 714.

18. PK 12 (1793), br. 736. Pismo od 5. XI. 1793.

19. PK 14 (1794), br. 698.

20. PK 16 (1796), br. 130.

21. PK 18 (1897), br. 345.

6. svibnja pita vojna komanda Vukasovića jesu li ispravni neki prigovori na račun franjevca Barlaama Kesera, učitelja 5. i 6. razreda latinske škole.²²

Franjevci su ostali u Senju sve do 1807. Te godine u njihovu je samostanu već otvoreno bogoslovno sjemenište, a grad Senj nije ispunio svoje obećanje da će im sagraditi drugi samostan. U protokolu primljenih spisa biskupske kancelarije u Senju zapisano je 15. XI 1806: *Regulae studiosae juventutis gymnasii segniensis (Pravila studentske omladine u Senjskoj gimnaziji)*.²³ Nije nam se sačuvala ta knjižica. Radi se vjerojatno o pravilima koja su sastavljena za gimnaziju koja će se otvoriti, a ne za onu koja postoji. Naime, po svemu sudeći tada nije radila gimnazija. Biskup Ježić piše 1804. da već tri godine gimnazija ne radi. Znači da je zatvorena 1802. To se poklapa s nastalim napetostima između franjevaca i gradske uprave, odnosno biskupa Ježića. Na molbu biskupa Ježića da se u Senju osnuje biskupsko sjemenište vlasti su odgovorile pozitivno i dodijelile za tu svrhu zgradu franjevačkog samostana, a franjevcima je rečeno da se mogu služiti samo prizemljem ili se preseliti u bivši pavlinski samostan sv. Nikole u Senju. Njihova pritužba samo je odgađala, ali ne i dokinula prijašnje naredbe. Grad je, doduše, bio obećao gradnju novog samostana, ali u tom smislu nije ništa poduzeo. Kada je 1806. u bivšem franjevačkom samostanu doista otvoreno sjemenište, franjevci su još jednom pokušali izboriti neku sigurniju garanciju da će dobiti u Senju samostan. Kada im se i ta nada izjalovila, otišli su 1807. definitivno iz Senja, ali Senj će još dugo čuvati lijepe uspomene na njihov boravak i rad.

To je bilo potrebno reći jer za cijelo to vrijeme natezanja oko toga hoće li franjevci dobiti ili neće samostan u Senju nije radila Senjska gimnazija. Franjevci se, naime, nisu željeli angažirati na gimnaziji, a nisu se tražili drugi profesori sve dok su franjevci boravili u Senju. Tek nakon što je njihovim odlaskom 1807. iz Senja postalo svima jasno da treba drugdje tražiti profesore ukoliko se želi u Senju imati gimnaziju, i gradska uprava i biskup Ježić tražili su načina da se gimnazija obnovi na drugim osnovama. U prvom redu trebalo je osigurati profesorske plaće. Gimnazija je, kao i druge škole, zahtjevnija u materijalnom smislu ako nije vezana uz jedan samostan. I to je bio razlog da je ona najprije povjerena pavlinima, a poslije franjevcima. Grad Senj uputio je hitno pismo na samoga cara da se u Senju obnove gimnazija i nautička škola, te da se i dalje održava realka. Biskup Ježić preporučuje da se za profesore imenuju svjetovni svećenici. 30. ožujka 1808. car pristaje na traženje Senjana. Jedino se ne slažu da gimnazija bude vezana uz biskupijski kler. Ipak će svaki učitelj prethodno biti ispitan od generalnog vikara Filipa Vukasovića. Na gimnaziji će se predavati na latinskom i njemačkom, a ne na talijanskom i latinskom. Hrvatski će se tumačiti samo onima koji su u zaostatku u poznavanju njemačkog jezika.²⁴

Godinu 1808. možemo, dakle, držati jednim od međaša u povijesti Senjske gimnazije. Tada je, naime, ona obnovljena i više nije vezana ni uz jednu redovničku zajednicu.

Godine 1809. ušla je u Senj francuska vojska i grad će ući u sastav Ilirskih provincija.

22. BAS, *Spisi 1801.* pod gornjim datumom. Osim ove u Senju je te godine postojala normalka i realna trgovačka škola. O realci nemamo drugih podataka. Normalka se dijeli na nižu i višu. U prvoj je te godine bilo 78 daka a u drugoj 31. Imamo popis svih daka s njihovim osobnim podacima. Učitelj u nižoj je Josip Begri a u višoj je nadoučitelj Schalmayer (v. *Spise* iste godine pod datumima 7. IV, 13. IV, 22. XI, 19-20. XI).

23. PK 20, br. 107.

24. Arhiv Hrvatske Zagreb, *Generalcommando*, kut. 21, br. 1/54, 54/22. U obavijesti koju je nadvojbeno Ludovik poslao Generalkomandi stoji: »Seine Majestät haben über erstatteten Vortrag die Wiederherstellung der Nautischen und Lateinischen Schulen, sowie die Beibehaltung der Real-Schule zu Zengg zu genehmigen geruhet.« Zatim se navodi plaća za profesore nautike (600 forinti), realne škole (600) te onih na gimnaziji: retorike i poezije (450), sintakse i gramatike (400), principia i parva (350), katehete i suplenta (400). Kateheta će držati vjeronauk u svim razredima te u filozofskom liceju ako se ovaj osnuje.

Budući da su Francuzi svugdje poticali razvoj školstva, gimnazija nije trebala biti u opasnosti za svoj opstanak, ali je ona trebala biti preustrojena u duhu francuskih reformi. Godine 1810. izdan je za nju poseban pravilnik (Regolamento sull'insegnamento e la disciplina del ginnasio di Segna), a potpisao ga je sam general Marmont (Duc de Raguse). Gimnazija ima dva razreda. U prvom se uči francuski, talijanski, počeci aritmetike i teorija o mjerjenju utezima. U drugom razredu opet latinski te povijest i zemljopis. U jednom i drugom predaje se vjeronauk prema katekizmu koji vlada odobri.²⁵

Iz rečenoga se daje zaključiti da je riječ samo o višim gimnazijskim razredima, što pretpostavlja postojanje neke druge pripreme škole (glavne škole ili realke), o kojoj u to vrijeme ne nalazimo izravnog spomena.

Nakon što je 1813. Senj opet došao pod prijašnje gospodare, gimnazija je ponovno bila preuređena. U jednom zapisniku biskupske kancelarije u Senju iz godine 1813. stoji da je u vrijeme francuske vladavine bilo slijedeće stanje na gimnaziji: profesor principiorum je Matejčić (godišnje plaća 900 fr.), profesor gramatike Filip Segulja (1000 fr.), profesor retorike Antun Cimiotti (1000 fr.) i profesor francuskog Emanuel Galtenga (1000 fr.). U nastavku zapisnika prigovara se senjskom magistratu što je te profesore bez odobrenja viših vlasti lišio njihove službe a zamjenika upravitelja škole Antona Cimiottija čak otpustio. Cimiotti je bio profesor retorike. Poslije je primljen za profesora gramatike nakon što se predviđeni profesor, Šime Starčević, odrekao te službe. Tako se sada po redu Cimiotti nalazi iza Matije Kargačina, iako je po umijeću i znanju od njega daleko jači. Budući da će se studij – nastavlja dalje zapisničar – odvijati na latinskom i njemačkom jeziku, ne priključiti da direktor svih senjskih škola bude generalni vikar Filip Vukasović, jer on ne zna njemački. Bolje bi bilo da se na njegovo mjesto stavi senjski župnik i kanonik Jeronim Franić.²⁶ Te primjedbe čini se potječu od samog biskupa Ježića. To je tim vjerojatnije što će Ježiću Cimiotti, kojega on posebno zagovara, biti desna ruka u školskim poslovima.

Godine 1820. nalazimo u urudžbenom zapisniku na mnogo mjesta spomena Senjske gimnazije²⁷, ali nam se nisu sačuvali odgovarajući spisi osim onoga pod br. 1615. Od profesora te godine spominju se Anton Cimiotti i Vinko Basletić. Budući da je te godine Cimiotti podnio izvještaj o uspjehu daka, po svoj prilici je on tada bio ravnatelj gimnazije. U kasnijim zapisima naći ćemo da su te godine na gimnaziji predavala svega dva učitelja i to bez učiteljskih ispita. To se navodi kao jedan od razloga zašto je te godine gimnazija dokinuta. Svakako te godine gimnazija je trebala izgubiti pravo javnosti. Carski dekret kojim se gimnazija dokida nosi nadnevak 9. srpnja 1820. Obavijest vojne komande o tome tek je od 9. listopada²⁸ U Senju su, svakako, o tome znali još prije listopada. Pokretna je veoma živa aktivnost da se na gimnaziji stvore bolji uvjeti kako bi se obeskrjepili razlozi za njeno dokidanje. Već 20. listopada piše senjski magistrat caru o potrebi gimnazije u Senju.²⁹ Slični dopisi bit će upućeni i na ostale visoke instance.

Ipak te godine gimnazija nije prestala djelovati. Izgleda da je čak neko vrijeme i dalje uživala pravo javnosti, bar za one razrede koji su već 1820. postojali. Biskup se dogovorio sa senjskim magistratom da gimnazija i dalje radi kao privatna, s tri profesora, od kojih bi svaki vodio po dva razreda, uz godišnji prihod od 100 fr. a u sjemeništu bi imali besplatni stan i hranu. Glavninu troškova treba podmirivati biskupija. Već 6. studenoga te godine Vinko Parac (Barac) imenovan je direktorom te gimnazije. On je 27. studenoga

25. Viktor RIVOSEKI, nav. dj. str. 11-12.

26. PK 23, str. 15-16.

27. Usp. BAS, *Urudžbeni zapisnici* 3, br. 1185, 1192, 1209, 1278, 1312, 1353, 1397, 1415, 1615.

28. U dekretu stoji da se osim gimnazije dokidaju također realna i nautička škola. Ostaje samo normalka, ali i nju treba bolje organizirati. Zatim se određuje da se gimnazijskim profesorima daje neka pastoralna služba u njemačkim pokrajinama. Privremeno ih se može zaposliti na normalnoj školi s plaćom koju su do tada primali. Da talentiraniji mladići, koji nemaju sredstava za gimnazijsko školovanje izvan Senja, ne ostanu bez prilike za daljnje školovanje, određuje se stipendij u iznosu od 400 forinti, od čega će se takvim mladićima pomagati školovanje. Novac će se uzimati od senjske solane. (Stjepan SABLJAK, nav. dj. str. 22).

29. BAS, *Urudžbeni zapisnici* 3, br. 127-128. U spisima nema odgovarajućih dokumenata. Slični dopisi bit će upućeni i na druga visoka nadležstva. Spominje se potreba gradnje gimnazijske zgrade, što znači da je jedan od glavnih razloga zatvaranja gimnazije bio nedostatak adekvatnih prostorija.

1821. poslao biskupu izvještaj o radu gimnazije s prilogom o popisu svih đaka. Nažalost sačuvalo nam se samo pismo.³⁰ Popis svih gimnazijalaca imamo od 15. kolovoza 1824. Gimnazija je tada brojila 76 đaka (I. gram. 16, II – 11, III – 23, IV – 11, I. human. 6, II – 9), a profesori su Vinko Parac, Anton Cimiotti, Vinko Basletić i Antun Kregar. U dodatku piše da po nalogu Dvorskoga ratnog vijeća gimnazija gubi pravo javnosti koncem škol. god. 1824. i da se u njoj ubuduće neće davati ni privatna pouka.³¹

Ipak i nakon 1824. gimnazija i dalje radi. Ona se obično do te godine nazivala biskupskom, a poslije te godine nazivat će se privatnom gimnazijom. Opet dolazi do smjene direktora. Biskup Ježić 3. siječnj 1825. imenuje za tu službu Antona Cimiottija, nakon što je rezignirao Vinko Parac.³² Iako je gimnazija privatna, traže se od nje redoviti izvještaji školskim nadležnima i vojnoj komandi u Zagreb.³³ Vrhovna uprava školstva u Zagrebu predlaže da se gimnaziji vrati pravo javnosti, ali prethodno treba osigurati fond za njeno uzdržavanje. Traži od senjskog magistrata da to ispita. Magistrat je 25. ožujka sazvao skup građana na kojem je zaključeno da se traženi fond ne može osnovati na osnovi privatnih darova. Gimnaziju se može uzdržavati ako se neznatno opetereti senjsku daciju (porez na promet). Biskup Ježić misli da bi se tim putem moglo osigurati 2400 fr. On dodaje da gimnazija nije samo za Senjane jer se na nju upisuju također mladići iz Vojne krajine i sa susjednih otoka. Svakako bi i Krajina trebala snositi dio troškova. Što se tiče profesorskih plaća, latinski bi jezik bez dodatnog honorara mogao predavati isti nastavnik koji taj jezik predaje na normalci. Za ostalih pet razreda profesorima: za parvu 300 fr., za gramatiku 350 fr., za sintaksu 400, za retoriku 450 i za poeziju 500. Osim toga treba dati podvorniku 100 fr, a direktoru dodatak u iznosu od 100 fr. Preostalih 200 fr. ostaje za razne potrebe.³⁴

To su bili samo prijedlozi. Budući da nije nađeno pravo rješenje, ne samo da nije gimnazija dobila pravo javnosti nego je koncem škol. god. 1826/27. prestala s radom i kao privatna škola. Iz dopisa senjskog magistrata iz 1829. doznajemo da je ta gimnazija u vrijeme kada je radila kao privatna imala 70 do 80 đaka i da je njezinim zatvaranjem nastao veliki problem kako učenicima njemačke škole u Senju omogućiti daljnje školovanje.³⁵

O potrebi otvaranja Senjske gimnazije bilo je govora i na državnom saboru u Požunu. Ponovno je zatražena informacija od senjskog magistrata. Ovaj je oformio posebni odbor, u koji je ušao i biskupov povjerenik za gimnaziju Anton Cimiotti. Cimiotti 29. rujna 1829. piše vrhovnoj vojnoj komandi u Zagrebu da buduću gimnaziju treba urediti po sistemu koji vlada u habsburškim nasljednim zemljama, a to znači da za svaki razred bude po jedan profesor. Njihove plaće zajedno s podvornikovom iznosile bi 3500 fr. Da se do toga dođe, on predlaže neke izvore. Biskup, koji je kroz 7 godina uzdržavao gimnaziju, ne može iz svojih prihoda garantirati određeni iznos za taj fond. Glavni prihod u svakom od tih prijedloga trebao bi biti od prihoda senjske solane, koja bi trebala davati 800 kabala soli. Uz to bi se za gimnazijske potrebe trebao iskoristiti i iznos od 400 fr. koji je do tada davan za stipendiranje đaka u drugim školama. Odbor je taj prijedlog poslao vrhovnoj vojnoj upravi u Zagrebu.³⁶

Senjska solana prihvatila je da daje 800 kabala soli, ali ne u odgovarajućem novčanom iznosu, nego u naravi, i to ne odjednom nego u 4 rate svaka dva mjeseca. To nije bila do-

30. BAS, *Spisi 1821*, bez broja.

31. BAS, *Spisi 1824*, 21. travnja.

32. PK 30, br. 2.

33. BAS, *Spisi 1825*, 25. srpnja.

34. PK 30, br. 95, 212, 259.

35. BAS, *Senjska gimnazija, 1834*.

36. Nav. mj.

voljna garancija za rad gimnazije, pa ona nije ni otvorena. Iako je Ježić mnogo učinio za gimnaziju, nije doživio njeno ponovno otvaranje.

Ožegović otvara gimnaziju

Godine 1833. umire biskup Ježić a na njegovo mjesto imenovan je zagrebački kanonik Mirko Ožegović. Senjski magistrat ga već 22. veljače 1834. obavještava o potrebi gimnazije i što je sve do tada učinjeno da se ona otvori. Magistrat polaze nade u Ožegovića da će svojim ugledom i zauzimanjem uspješno dovršiti započeta nastojanja za otvaranje gimnazije. Ožegović će doista svojski prionuti na taj posao, ali unatoč tome poći će mu za rukom tek 1839. da ga dovrši, i to najprije da otvori privatnu gimnaziju. O pojedinostima o tome piše Ožegović 26. veljače 1840. vrhovnoj vojnoj komandi u Zagrebu. Tu on, među ostalim, kaže da se nedostatak gimnazije u Senju veoma loše odrazio na školovanje svećeničkih kandidata i ostale mladeži iz Senja i okolice. Zato je 19. rujna 1839. pisao hrvatskom banu, od kojega je dobio načelni pristanak. Da se stvar ne odgaga, on je još iste godine otvorio privatnu gimnaziju, počevši s prvim gramatičkim razredom. Da bi dacima taj razred bio priznat, pozvat će kvalificirane profesore iz priznatih gimnazija da ih na koncu školske godine ispitaju. Pripreme za sistematsko otvaranje gimnazije – kaže biskup – iziskuju »više nego što dopušta ograničena dob, ali osjećamo da se ne smije odgadati ono što od nas traži dobro ljudi i što mi možemo pružiti. Zato ništa žarče ne želim nego da se Dvorsko ratno vijeće udostoji podržati ovo moje nastojanje oko općeg dobra«. Budući da je u planu postupno otvaranje svih 6 razreda, treba već sada postavljati dobre temelje kako bi svi potrebni profesori u svoje vrijeme bili dolično honorirani. Može se računati s onih 800 kablova soli koje je senjski magistrat obećao 1833. zatim s Čolićevom fundacijom od 750 fr, a bilo bi potrebno da se jedan dio namakne i iz kapitala koji je namijenjen za intelektualno uzdizanje u otočkoj regimenti, jer će gimnazija služiti također kao škola za krajišku mladež. Gimnazijski ispiti za profesore, kojih će svake godine trebati više, neka se polažu u Senju. Zato moli vrhovnu vojnu komandu neka pošalje odgovarajuća pitanja. To isto moli i za nautičku školu.³⁷ Slično će Ožegović o potrebi gimnazije pisati i godinu dana poslije, u veljači 1841. u pismu koje je uputio na samoga cara. Tu on kaže da nakon što je gimnazija zatvorena senjska se djeca nemaju čime baviti, danube ili rade težačke poslove, neprimjerene njihovoj dobi, a što zarade najčešće popiju. U Senju je potrebna gimnazija te realna i nautička škola.³⁸

Na Ožegovićev dopis od 24. veljače 1840. vrhovna vojna komanda u Zagrebu odgovorila je 20. svibnja iste godine tražeći neka pojašnjenja. Ožegović u tome vidi bezrazložno otezanje stvari pa ljutito pita zašto se tako važna stvar odugovlači zbog pomanjkanja logične veze u jednoj rečenici. Iz priloženih dopisa posve je jasno da su u Senju postojale prije i gimnazija i nautička škola. One su zacijelo imale odgovarajuću opskrbu, pa makar sada biskup i ne znao točno navesti koji su joj bili izvori. Onima koji su te ustanove uzdržavali zacijelo ni ti izvori nisu neka tajna. Ako prijašnji prihodi nedostaju, treba pronaći

37. BAS, *Spisi 1840*, br. 278.

38. BAS, *Spisi 1841*, br. 38. U Senju se tada radilo na osnivanju realne i nautičke škole, ali nije bilo sredstava za njihovo uzdržavanje. Magistrat je predlagao da se zatvori sjemenište pa da se svota koja se za nj daje skrene u korist spomenutih škola. Ožegović, dakaiko, nije mogao na to pristati, a za to nije bilo ni pravne osnove jer je novac namijenjen sjemeništu pripadao cijeloj biskupiji a ne samo gradu Senju. (BAS, *Protokol spisa 12 (1841)*, br. 700).

još neke druge, inače će i biskupija i grad Senj trpjeti veliku štetu. Biskup moli da se njegovu molbu proslijedi Dvorskom ratnom vijeću.³⁹

Zanimljivo je da se opet postavlja pitanje da li da se gimnazija ponovno povjeri franjevcima. Znači da je još tada bila veoma živa predaja o njihovu boravku i radu u Senju. U tom se smislu uspostavljaju kontakti s franjevačkom upravom⁴⁰, ali do povratka franjevacu nije došlo. Ožegović se suglasio s prijedlogom da franjevci u Senju podignu svoj odgojni zavod.⁴¹ U tom bi, naime, slučaju i franjevački daci pohađali Senjsku gimnaziju, što nije bilo od malog značenja za sam rad i život gimnazije. Inače, Ožegović ne vidi teškoće s obzirom na profesorski kadar, jer je već tada među biskupskim klerom bilo dosta onih koji su svoje školovanje završili na stranim fakultetima.⁴² Dakako da su i ti trebali za službu učitelja odnosno profesora na gimnaziji prethodno polagali kvalifikacijski ispit. Ožegović je isposlovao da se ti ispiti polažu u Senju. Na prvom natječaju, početkom 1842, profesuru su stekli Toma Matić, Stjepan Sabljak i Franjo Sladović. Ovima je pridodan i Roko Parac, iako su mu tada još nedostajali neki ispiti. Spomenutima pripada naslov profesora gramatike i od tada su oni kvalificirani za prva četiri razreda, tako da daci ne trebaju više polagati za valjanost ispita pred profesorima drugih gimnazija. Druga četvorica konkurenata: Petar Car, Jerko Raspor, Bernard Malle i Antun Sušić, nisu tada – na temelju elaborata koji su predali – stekli potrebnu kvalifikaciju.⁴³ Direktor gimnazije bio je sam biskup, a prefekt dr. Luka Petrović. O radu te privatne gimnazije trebalo je izvješćivati sva nadležstva koja su izvješćivale i gimnazije s pravom javnosti, pače još podrobnije jer je trebalo dokazivati da je u Senju ne samo moguće nego i krajnje potrebno da se otvori gimnazija s pravom javnosti. Svakako da je uz pitanje sposobnog profesorskog kadra glavno pitanje bilo kako tu gimnaziju uzdržavati. Sabirani su prilozi među Senjskim građanima, a biskup Ožegović poslao je okružnicu na cijeli svoj kler, moleći ga da se uključi u sibirnu akciju.⁴⁴

Na početku škol. god. 1842/43. već postoje sva četiri gramatička razreda. U prvom je 20 daka a vodi ih Franjo Sladović, u drugom je 18 a vodi ih Toma Matić, u trećem 14 a vodi ih Roko Parac (Barac), u četvrtom 15 a vodi ih Stjepan Sabljak.⁴⁵ Dakako da su i tada najbrojniji Senjani, ali ima pojedinaca iz svih krajeva biskupija senjske i modruške i Vojne krajine. Izvan tih okvira nekolicina ih je s otoka Krka. Zanimljivo je da se za sve iz biskupija senjske i modruške kaže da su Hrvati, a oni s otoka Krka da su Iliri.

Biskup Ožegović iskoristio je priliku dolaska nadvojvode Franje Karla u naše krajeve da ga upozori na Senjsku gimnaziju (listopad 1842).⁴⁶ Vjerojatno je i to pridonijelo da je car 25. travnja 1843. objavio odredbu po kojoj je Senjskoj gimnaziji priznato pravo javnosti. Ubuduće njezine svjedodžbe imaju vrijednost u svim državama Monarhije. Ujedno je određeno da profesorima humanističkih razreda i predavaču vjeronauka pripada godišnjih 400 fr., a onima u gramatičkim razredima 300 fr. Podvorniku pripada 120 fr. Na račun četvrtinskog poreza gimnazija dobiva 200 fr, na račun drva 108, za druge potrebe 60

39. BAS, *Spisi 1840*, br. 567.

40. Nav. mj. br. 506.

41. BAS, *Protokol spisa 12 (1841)*, br. 275.

42. BAS, *Protokol spisa 10 (1841)*, br. 823.

43. Nav. mj. 12 (1842), br. 73.

44. Nav. mj. br. 285.

45. BAS, *Spisi 1842*, br. 817.

46. Nav. mj. br. 1139.

Sl. 2 – Pogled na Senj s jugozapada po fotografiji I. Standla 1869. Desno crkva sv. Nikole i pavlinski samostan – stara zgrada Senjske gimnazije

fr.⁴⁷ Pečat gimnazije je onaj koji je bio prije njenog zatvaranja 1820.⁴⁸ Na njemu je natpis: *Sigillum Caesareo-Regii Gymnasii Segniensis* (Pečat carsko-kraljevske gimnazije senjske).

Pitanje gimnazijske zgrade nije još bilo riješeno. Senjski magistrat nastojao je da u istoj zgradi budu gimnazija i realna škola. Ovu drugu trebalo je tek osnovati.⁴⁹ Ožegović nije za to da se nastava odvija u staroj biskupskoj rezidenciji, jer se ona nalazi uz katedralu pa bi rad gimnazije ometao liturgijske funkcije, a i obrnuto.⁵⁰ Kao privremeno rješenje prihvaćeno je već 1843. da se rad gimnazije odvija u kući Nikole Berkovića, a sam vlasnik da bude školski podvornik. U isto vrijeme prikupljaju se sredstva za novu gimnazijsku zgradu. Ožegović je posebno kod klera poticao skupljanje sredstava. Budući da je ta akcija dobro napredovala, senjski je magistrat zamolio Ožegovića da dopusti upotrebu tih sredstava za podizanje realne i nautičke škole. Ožegović odgovara da će kler zacijelo i za to dati svoj obol, ali tek nakon što se dovrši ono što je već započeto, tj. da se osigura dolična zgrada najprije za gimnaziju.⁵¹ Još od 1842. vodili su se pregovori s pukovnikom Čolićem oko kupnje kuće koja je u svoje vrijeme pripadala senjskom biskupu Vuku Čoliću (1745-1764). Svakako da su već 1848. u toj kući gimnazija i licej jer je te godine magistrat platio najamninu od 630 fr. Prema Rivosekiju kuća je kupljena 1850.⁵² 14. lipnja 1852. Ožegović piše da je gimnazija već dovršena, što znači da je Čolićeva kuća bila tada već preuređena za gimnaziju. One prostorije koje nisu bile potrebne gimnaziji, poslužit će za predavanje nautike.⁵³ Time je smještaj gimnazije riješen za duže vrijeme.

Učenici senjske gimnazije prvih 10 godina nakon obnove

Držimo korisnim objaviti popis učenika iz prvih 10 godina rada gimnazije nakon što ju je Ožegović 1839. obnovio. Uz popis je također navedeno iz kojeg su oni mjesta, koji su im roditelji i što su oni po zanimanju. Time se omogućuje spoznaja iz kojih su sredina dolazili učenici. Uzet je popis iz 1843/44.⁵⁴ i iz 1848/49.⁵⁵ U prvom je samo 5 razreda jer te godine još nije postojao II. humanistički razred. U drugom popisu su svi razredi, ali ovdje ne donosimo II. humanistički razred jer su u njemu učenici koji su već – bar oni redovni – popisani u prethodnom popisu kao učenici I. gramatičkog razreda. U originalu su uz podatke koje ovdje donosimo također ocjene iz svakog predmeta. U prvom formularu se pita za narodnost a u drugom za domovinu.

47. BAS, *Protokoli 10* (1843), br. 520.

48. Uzeo ga je bio sa sobom u Rijeku bivši direktor Anton Cimiotti (Nav. mj. br. 687, 721, 795).

49. Nav. mj. br. 547.

50. BAS, *Protokol spisa 20* (1845), br. 432.

51. *Spisi 1846*, br. 1486.

52. Vidi Viktor RIVOSEKI, nav. dj. str. 18-22.

53. BAS, *Spisi 1852*, br. 755.

54. BAS, *Spisi 1843*, br. 1307.

55. BAS, *Spisi 1849*, br. 361.

POPIS UČENIKA SENJSKE GIMNAZIJE ŠKOLSKE GODINE 1843/44.

Ime i prezime dob, vjera	Narodnost i mjesto rođ.	Ime roditelja ili skrbnika njihovo zanimanje
-----------------------------	----------------------------	---

I. humanistički razred

1. Barbabić Marko 17, katolik	Ilir Baška	Otac Nikola, seljak Baška
2. Geršković Nikola 15, katolik	Ilir Vrbnik	Otac Matej, seljak Vrbnik
3. Jurković Josip 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Antun, kontraagent u Senjskoj solani
4. Hostnig Kokai Juraj 18, katolik	Hrvat Senj	Majka Marija, udovica, skrbnik Petar Korenić, kapelan u Senju
5. Luković Antun 17, katolik	Hrvat Senj	Majka Marija udovica
6. Matičić Josip 17, katolik	Hrvat Sv. Juraj	Otac Bartul, mornar Sv. Juraj
7. Pajalić Juraj 17, katolik	Ilir Baška	Majka Katarina, udovica Baška
8. Peruzović Juraj 17, katolik	Hrvat Senj	Otac Toma, mornar, Senj
9. Raslić Mihovil 16, katolik	Hrvat Otočac	Otac Franjo, pisar Otočkog regimenta
10. Rossi Jakov 18, katolik	Hrvat Senj	Otac Nikola, trgovac Senj
11. Ljudevit Slamnig 16, katolik	Hrvat Karlobag	Otac Ferdinand, tridesetničar, Senj
12. Matija Volarić 18, katolik	Ilir Vrbnik	Otac Jeronim, seljak Vrbnik
13. Vukelić Ivan 19, katolik	Hrvat Senj	Otac Lovro, gostioničar, Senj
14. Zlatanić Antun 16, katolik	Hrvat Senj	Majka Marija, udovica. Skrbnik Juraj Vranycany trgovac, Senj
15. Žubranić Juraj 16, katolik	Ilir Baška	Otac Bartol, seljak Baška

IV. gramatički razred

1. Accurti Vjekoslav 17, katolik	Hrvat Senj	Majka Ana, udovica. Skrbnik Vinko Merzljak, prof. teol. Senj
-------------------------------------	---------------	--

2. Brozinčević Valentin 17, katolik	Hrvat Senj	Otac Emanuel, zidar Senj
3. Ciković Ivan 15, katolik	Hrvat Senj	Otac Ivan, pletač košara, Senj
4. Filičić Vinko 15, katolik	Hrvat Senj	Otac Ivan, trgovac Senj
5. Geršković Juraj 14, katolik	Ilir Vrbnik	Otac Ivan, seljak Vrbnik
6. Hrabrić Josip 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Franjo, mornar Senj
7. Janković Ivan, 15, katolik	Hrvat Ramljane	Otac Marko, Krajišnik Ramljane
8. Jaričević Ivan 15, katolik	Hrvat Senj	Otac Antun, kancelar kod Magistrata u Senju
9. Matković Gašpar 15, katolik	Hrvat Senj	Otac Mate, mjerač u Senjskoj solani
10. Rožanić Božo 15, katolik	Hrvat Senj	Otac Franjo, kontraagent u luci Senj
11. Rukavina Antun 15, katolik	Hrvat Sv. Juraj	Otac Franjo, čuvar kod Vinskog poreznog ureda, Senj
12. Tupšek Rudolf 13, katolik	Slavonac Nijemci	Otac Juraj, viši vojni kirurg u Otočkoj regimenti
13. Ivan Urpani, 14, katolik	Hrvat Bakar	Otac Srećko, mornar Bakar
14. Verhovac Lovro 15, katolik	Hrvat Senj	Otac Pavao, stolar Senj

III. gramatički razred

1. Čačić Ivan 15, katolik	Hrvat Pazarište	Otac Mihovil, Krajišnik Pazarište
2. Ferlan Jakov 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Mate, gostioničar Senj
3. Frančeskini Juraj 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Juraj, trgovac Senj
4. Grivičić Marko 14, katolik	Hrvat Perušić	Otac Ilija, viši namjesnik u Otočkom regimentu
5. Hosting Kokail Karlo 14, katolik	Hrvat Senj	Majka Marija, udovica. Skrbnik Petar Korenić, kapelan u Senju

6. Lončar Petar 12, katolik	Hrvat Rakovica	Majka Katarina, udovica. Skrbnik Petar Grubelić, umir. župnik, Senj
7. Maras Franjo 16, katolik	Hrvat Brlog	Skrbnik brat Mate, viši namjesnik u Otočkom regimentu
8. Matković Petar 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Juraj, gostioničar Senj
9. Milović Mate 16, katolik	Ilir Vrbnik	Skrbnik brat Petar, seljak, Vrbnik
10. Miškulin Franjo 14, katolik	Hrvat Senj	Skrbnik Dujam Matejčić, mornar, Senj
11. Pokorni Vilim 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Franjo, čuvar na skladištu drva u Jablancu
12. Ratko Franjo 13, katolik	Hrvat Bakar	Otac Franjo, šef pošte Bakar
13. Rossi Rikard 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Nikola, trgovac Senj
14. Seršić Vinko 15, katolik	Ilir Baška	Otac Nikola, seljak Baška
15. Škrgatić Josip 14, katolik	Hrvat Senj	Skrbnik Ilija Stošić, mežnar, Senj
16. Sladović Antun 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Antun, građanin senjski
17. Tonković Adolf 14, katolik	Hrvat, Senj rođ. u Rijeci	Skrbnik Franjo Dujmović Senj
18. Vuković Ivan 15, katolik	Hrvat Otočac	Otac Josip, orguljaš Udbina
19. de Zandonati Antun 14, katolik	Ilir Ljubljana	Otac Ivan, umir. kancelar Ljubljana

II. gramatički razred

1. Babić Franjo 12, katolik	Hrvat Senj	Otac Antun, nosač Senj
2. Čačić Adam 13, katolik	Hrvat Pazarište	Otac Marijan, nadstražarnik Pazarište
3. Celebrini Fridrih 12, katolik	Ilir Krk	Otac Ivan Antun, povjerenik kod sanitarnog ureda u Krku

4. Demelly Josip 14, katolik	Hrvat Jablanac	Otac Juraj, čuvar kod Tridesetnice u Senju
5. Dorčić Petar 14, katolik	Ilir Baška	Otac Petar, mornar Baška
6. Filičić Antun 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Ivan, trgovac Senj
7. Kasumović Marko 12, katolik	Hrvat Perušić	Otac Juraj, nadstražarnik Perušić
8. Komaić Josip 12, katolik	Ilir Vrbnik	Otac Luka, mornar Vrbnik
9. Kovačević Ljudevit 12, katolik	Hrvat Senj	Otac Juraj, viši učitelj glavne nor- malne škole u Senju
20. Lenac Valentin 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Ivan, grobar Senj
11. Perpić Antun 13, katolik	Hrvat Sv. Kuzam	Otac Josip, umir. čuvar kod Tridesetnice u Senju
12. Pulanić Franjo. 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Jakov, mornar Senj
13. Sertić Josip 12, katolik	Hrvat Senj	Otac Ivan, blagajnik u Senjskoj solani
14. Stipanović Ivan 13, katolik	Hrvat Pazarište	Otac Marko, Krajišnik Pazarište
16. Verbanić Juraj 12, katolik	Hrvat Otočac	Skrbnik Ivan Marković vojni bilježnik, Otočac

I. gramatički razred

1. Biankini Edvard 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Petar, mornar Senj
2. Brusić Mate 12, katolik	Ilir Vrbnik	Otac Josip, seljak Vrbnik
3. Burdač Aleksandar 14, katolik	Hrvat Jelenje	Otac Drago, pisar u Senjskoj Tridesetnici
4. Burdač Franjo 14, katolik	Hrvat Jelenje	Otac Drago, pisar u Senjskoj tridesetnici
5. Heski Edvard 11, katolik	Hrvat Severin	Otac Ante, ekonom pošte, Senj
6. Ivšić Ivan 14, katolik	Hrvat Senj	Majka Justina, udovica, Skrbnik Jesenko, trgovac u Senju

7. Jordano Franjo 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Rafael, gostioničar Senj
8. Lončarić Vuk 14, katolik	Hrvat Senj	Majka Marija, udovica, Skrbnik Matija Lončarić, zidar, Senj
9. Milinović Ante 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Andrija, advokat Senj
10. Mohorić Leopold 14, katolik	Hrvat Senj	Otac Antun, gostioničar Senj
11. Škrgatić Ante 12, katolik	Hrvat Senj	Otac Dominik, viši Tridesetnički čuvar, Karlobag
12. Velačić Jakov 13, katolik	Hrvat Senj	Otac Filip, krojač Senj

Rekapitulacija:

u I. human. razredu	15
u IV. gramat. razredu	14
u III. gramt. razredu	19
u II. gramt. razredu	16
u I. gramt. razredu	12
Ukupno	76

U Senju, 20. listopada 1843.

Luka Petrović,
doktor teologije i profesor,
privremeni prefekt gimnazije

POPIS UČENIKA SENJSKE GIMNAZIJE ŠKOLSKE GODINE 1848/49.

Ime, prezime i dob učenika	Domovina i mjesto rođenja i boravka	Ime i zanimanje roditelja ili skrbnika
-------------------------------	---	---

I. humanistički razred

1. Bogović Josip 16 god.	Ilirija Krk	Otac Antun seljak
-----------------------------	----------------	----------------------

2.	Franić Martin 19 god.	Hrvatska Bruvno	Otac Josip graničar
3.	Lokmer Emanuel 18 god.	Hrvatska Senj	Otac Ivan, krajišnik, pokojni, majka Vinka
4.	Milinović Ante 19. god.	Hrvatska Senj	Otac Andrija, stanovnik u Senju
5.	Paunović Josip 16. god.	Hrvatska Otočac Josipdol	Otac Stjepan, poštari Senj
6.	Premuda Juraj 17. god.	Ilirija Baška	Otac Vinko seljak
7.	Vinsky Ferdinand 14. god.	Hrvatska Senj	Otac pokojni Toma, gradski savjetnik, Senj

IV. gramatički razred

1.	Barili Mihovil 18 god.	Hrvatska Slunj	Otac Matija postolar
2.	Brusić Ivan 16. god.	Ilirija Vrbnik	Otac Matija seljak
3.	Dabović Andrija 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Anđelo mornar
4.	Dabović Rafael 14 god.	Hrvatska Senj	Otac Anđelo monrar
5.	Jakšić Aleksandar 16 god.	Hrvatska Senj	Otac Ivan trgovac
6.	Krišković Antun 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Josip, nadzornik saniteta
7.	Miloš Martin 16 god.	Hrvatsko primorje Sv. Josip	Otac Matija, pokojni seljak
8.	Radetić Ivan 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Juraj mornar
9.	Sertić Petar 15 god.	Hrvatska Senj	Otac Ivan, činovnik u Senjskoj solani
10.	Žgombić Petar 18 god.	Ilirija Dobošnica	Otac Pavao, seljak
11.	Zopić Leopold 14 god.	Hrvatska Severin	Otac Josip, nadglednik

III. gramatički razred

1.	Bognar Sigismund 14 god.	Hrvatska Bakar, Senj	Otac Karlo, tridesetničar, umro
----	-----------------------------	----------------------------	---------------------------------------

2.	Klemenčić Julije 11 god.	Hrvatska Senj	Otac Natal, gradski liječnik u Senju
3.	Demelli Andrija 15 god.	Hrvatska Novi, Senj	Otac Juraj nadglednik
4.	Dujmović Nikola 15 god.	Ilirija Dubašnica	Otac Nikola seljak
5.	Jeličić Franjo 14 god.	Hrvatska Selce	Otac pokojni Blaž seljak
6.	Jeličić Mihovil 16 god.	Hrvatska Selce	Otac Pavao seljak
7.	Minio Ivan 17 god.	Ilirija, Vel. Loš. Krk	Otac Andrija tridesetničar
8.	Pavan Ivan 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Antun čuvar u luci
9.	Sarka Franjo 15 god.	Hrvatska Karlobag Senj	Otac pok. Franjo pisar u Tridesetnici
10.	Serdoč Šimun 14 god.	Hrvatska Senj	Otac Ivan delač vesala
11.	Sertić Toma 15 god.	Hrvatska Brinje	Otac Stjepan graničar
12.	Thian Antun 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Josip trgovac
13.	Urpani Vjenceslav 12 god.	Hrvatska Bakar	Otac Srećko, kapetan trg. broda
14.	Vlašić Franjo 14 god.	Hrvatska Senj	Otac Antonio, pok. brodski ličilac
15.	Zandonati Ivan 15. god.	Kranjska, Cerknica Senj	Otac Ivan, umir. šumar
16.	Žagrović Ivan 13. god.	Hrvatska Sinac	Otac pok. Matija učitelj

II. gramatički razred

1.	Belobrajdić Leopold 13 god.	Hrvatska Vojnić, Brinje	Otac Anton oberlajtnant
2.	Ekhardt Alfred 13 god.	Ugarska Ofen, Senj	Otac Petar povjerenik Tridesetnice

3.	Geršković Matija 12 god.	Ilirija Vrbnik	Otac Ivan seljak
4.	Geršković Matej 13 god.	Ilirija Vrbnik	Otac Ivan seljak
5.	Jurković Antun 10 god.	Hrvatska Senj	Otac Anton kontrolor u solani
6.	Krainčević Ernest 11 god.	Hrvatska Senj	Otac Spiridon, načelnik gradske straže
7.	Krainčević Filip 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Spiridon, načelnik gradske straže
8.	Kvaternik Stanislav 12 god.	Hrv. primorje Praputnik	Otac Anton, trgovac
9.	Lončarić Roko 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Josip zidar
10.	Maričić Juraj 13 god.	Ilirija Punat	Otac Matija seljak
11.	Mihovilić Božo 14 god.	Ilirija Vrbnik	Otac Juraj seljak
12.	Pokorni Ivan 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Franjo, činovnik u skladištu drva
13.	Pulanić Vinko 12 god.	Hrvatska Senj	Otac Ivan mornar
14.	Šnideršić Anton 16 god.	Kranjska Feistritz, Sinac	otac Franjo učitelj pjevanja
15.	Vuković Rudolf 13 god.	Hrvatska Jezerane	Otac Ivan poštar
16.	Zahija Matej 13 god.	Ilirija Vrbnik	Otac Matej seljak

I. gramatički razred

1.	Bašić Kristijan 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Lovro prenosilac tereta
2.	Bašić Grgur 13 god.	Hrvatska Senj	Otac Ivan prenosilac tereta
3.	Berković Filip 12 god.	Hrvatska Senj	Otac Nikola krojač
4.	Bezjak Franjo 11 god.	Hrvatska Senj	Otac Antun bačvar
5.	Bičanić Vinko 11 god.	Hrvatska Senj	Otac Antun

6.	Carić Kazimir 12 god.	Hrvatska, Karlobag Senj	Otac Blaž Činovnik u Solani
7.	Čeć Antun 12 god.	Hrvatska Senj	Otac Andrija pivar
8.	Klemenčić Oktav 9 god.	Hrvatska Senj	Otac Natalis gradski liječnik
9.	Desantić Nikola 13 god.	Ilirija Baška	Otac Matej, seljak
10.	Draženić Karlo 14 god.	Hrvatska, Rijeka, Brinje	Otac Petar vladin povjerenik
11.	Geršković Mate 12 god.	Ilirija Vrbnik	Otac Mate seljak
12.	Katnić Anton 12 god.	Hrvatska Crikvenica	Otac Ivan seljak
13.	Lipošćak Danijel 13 god.	Hrvatska, Marija Trost, Vratnik	Otac Mihovil nadcestar
14.	Lokmer Pavao 11 god.	Hrvatska Senj	Otac Natalis frizer
15.	Lokmer Virgil 12 god.	Ilirija Trst	Otac Josip
16.	Mandekić Ivan 12 god.	Hrvatska Senj	Otac Franjo
17.	Matković Ivan 11 god.	Hrvatska Senj, Orihovica	Otac Josip, namještenik kod Tridesetnice
18.	Molin Nestor 13 god.	Dalmacija, Zadar, Selce	Otac Fortunat Kontrolor soli
19.	Muhvić Franjo 13 god.	Hrvatska Gerovo	Otac pok. Josip seljak
20.	Pokorni Henrik 11 god.	Hrvatska Senj	Otac Franjo činovnik
21.	Rašević Juraj 11 god.	Hrvatska Rijeka	Otac Aleksandar trgovac
22.	Sterčić Franjo 11 god.	Ilirija Vrbnik	Otac Augustin seljak
23.	Švergulja Šimun 11 god.	Hrvatska Fužine	Otac Bartol trgovac
24.	Vukelić Vinko 13 god.	Hrvatska, Bakar Zrmanja	Otac Franjo tridesetničar

Rekapitulacija:

II. humanistički razred	7 (prof. Stjepan Sabljak)
I. humanistički razred	(prof. Toma Matić)
IV. gramatički razred	11 (prof. Toma Petrović)
III. gramatički razred	16 (prof. Ivan Radočaj)
II. gramatički razred	16 (prof. Adalbert Mikšić)
I. gramatički razred	24 (prof. Venceslav Kargačin)
Ukupno	81
Kateheta:	Direktor
Franjo Sladović	Mirko Ožegović
Prefekt:	biskup
Dr. Luka Petrović	U Senju, 8. ožujka 1849.

Školska reforma 1849.

Kada je 1725. osnovana gimnazija (ili latinska škola), planirana je kao 6-razredna škola. Svaki razred trebao je imati svoga učitelja ili profesora. To je važno sve do 1849. Dakako da je kroz prethodno razdoblje bilo slučajeva kada je jedan profesor vodio i dva, pa čak i tri razreda; bilo je perioda kada nisu postojali svi razredi, a poznato nam je također da je gimnazija u tom periodu imala prekida u djelovanju. Ali kada je radila, držala se, koliko je god bilo moguće, spomenutih normi. 20. kolovoza 1849. stupile su na snagu nove školske norme dekretom: »Osnova za organizaciju austrijskih gimnazija i realki«. Gimnazija se od tada sastoji od 8 razreda: prva četiri pripadaju nižoj a druga četiri višoj gimnaziji. Mjesto dosadašnjih razrednih profesora, tj. da svaki profesor vodi u cijelosti svoj razred – samo je vjeronauk predavao drugi – odsada će pojedini profesor poučavati određene predmete, što znači da može predavati u svakom razredu u kojem se taj predmet predaje. Do tada je, kako spomenusmo, takav slučaj bio samo s vjeronaukom. Tako je u škol. god. 1848/49. Franjo Sladović predavao vjeronauk u svih šest razreda gimnazije, dok su ostali profesori vodili svaki svoj razred i predavali sve predmete koji su za taj razred bili predviđeni. U Senju je već od 1808. postojalo biskupijsko filozofsko učilište ili licej koji se sastojao od dva razreda, o čemu ćemo nešto više u Dodatku. Da bi gimnazija imala potrebnih osam razreda, pridodana su joj novom reformom još dva, s time da je onda licej prešao djelovati, odnosno da je uključen u gimnaziju. Dakako da je trebalo preurediti program u smislu reforme školstva. Time je gimnazija dobila ustrojstvo koje će u našim krajevima u bitnim crtama sačuvati preko sto godina.

Dotadanji prefekt gimnazije, dr. Luka Petrović, otišao je 1850. u Beč za dvorskog kapekana i ravnatelja zavoda Augustineuma, a biskup Ožegović je na vlastiti zahtjev razriješen dužnosti direktora. Stjepan Sabljak imenovan je privremenim direktorom. Tek 25. rujna 1855. dobit će imenovanje pravog direktora i na toj službi ostati do 1868. godine.

Nakon pripajanja liceja gimnazija je imala ukupno 12 profesora. Nakon što je rezignirao Dominik Cimiotti, profesor filozofije i povijesti, na njegovo je mjesto imenovan Franjo Sladović. Prethodno je, dakako, trebao položiti kvalifikacijski ispit. Na Sladovićevo mjesto profesora vjeronauka imenovan je Ivan Ilaušek. Kada je 1850. umro profesor Juraj

Šikić, na njegovo je mjesto došao Emanuel Sladović, dotadanji nadučitelj na Glavnoj školi u Senju.

Školske godine 1850/1851. profesor Matija Čop premješten je na Bogosloviju a Antun Sokolić na župu. Njihova mjesta popunjena su suplentima Engelbertom Radočajem, odnosno Josipom Accurtijem. Na koncu te godine prviput se polagala matura. Maturiralo je devet daka.

Profesori koji su prije predavali na gimnaziji i imali po ondašnjim prilikama kvalifikacije, mogli su i dalje predavati nakon što je uveden novi pravilnik, ali se opet trebalo prijaviti na natječaj da bi mogli postati redovnim profesorima. 25. svibnja 1852. redovnim profesorima na višoj gimnaziji imenovani su: Stjepan Sabljak, Toma Matić, Vuk Bićanić i Toma Petrović, s 500 fr. plaće i 200 fr. dodatka. Na nižoj gimnaziji imenovani su: Vjenceslav Kargačin, Adalbert Mikšić i Ivan Radočaj, s 400 fr. plaće i 200 fr. dodatka. Bilo je još predavača, ali njima nije pripadao naslov redovnog profesora.

Tijekom škol. god. 1852/53. bilo je više personalnih promjena na profesorskom zboru. Na mjesto bolesnog Vuka Bićanića stavljen je suplent Franjo Rački, a na mjesto Engelberta Radočaja suplent Ivan Kiković. Emanuel Sladović iskoristio je praznike i dva školska mjeseca te u Beču položio profesorski ispit. Rački, koji je predavao fiziku, napustio je gimnaziju već u studenom. U isto vrijeme rezignirao je i Accurti, predavač matematike i prirodopisa. Fiziku preuzima Adalbet Mikšić uz pomoć suplenta Petra Matkovića, matematika i prirodopis povjereni su Adolfu Spačeku. U ožujku 1853. Emanuel Sladović položio je ispit za višu gimnaziju.

Prema programu, u gimnaziji su se predavali slijedeći predmeti: vjeronauk, hrvatski, zemljopis, njemački, povijest, matematika, prirodopis, latinski i grčki. Godine 1851. izrađen je plan kako bi se uz gimnaziju oformila i realka. Prema tom planu, učenici realke pohađali bi sve predmete koje i gimnazijalci, ali bi slušali manje sati latinskoga i grčkoga. To bi nadoknadili slušanjem primjenjene matematike, tehnologije, poznavanja robe, crtanja i lijepoga pisanja.⁵⁶ Plan za realku izrađen je u Senju, ali nije jasno je li izišao iz Ožegovićeve kancelarije ili od senjskog magistrata. Svakako Ožegovićev je prijedlog da se uz gimnazijske predmete odjelito daju predavanja iz nautike. Taj prijedlog podastro je Ožegović Dvorskom ratnom vijeću u Beču 15. lipnja 1852.⁵⁷ Nije poznato što je od svega toga ostvareno.

Još 27. travnja 1847. tuži se profesorski zbor gimnazije Ožegoviću, kao direktoru škole, da gimnazija ne posjeduje biblioteku pa svaki profesor mora za svoje novce nabavljati sebi knjige.⁵⁸ Potreba stručne literature još se više osjetila nakon reorganizacije školstva, jer je sada pojedini profesor bio zadužen za određeni predmet. Licej je imano neku svoju knjižnicu, ali ona – ako je i došla u školu – nije mnogo pomogla pri predavanju klasičnih gimnazijskih predmeta. Na sjednici profesorskog zbora 3. ožujka 1850. zabilježeno je među ostalim da treba uputiti molbu na viša nadleštva da se pristupi formiranju gimnazijske biblioteke. U prilogu zapisnika nalazi se i popis nekih knjiga. Vjerojatno se radi o knjigama koje su nužne za planiranu biblioteku. Svakako je Ožegović odmah naručio novopokrenuti časopis za austrijske gimnazije (*Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien*), koji je gimnazija poslije redovito dobivala.⁵⁹

56. BAS, *Senjska gimnazija, 1851.*

57. BAS, *Spisi 1852*, br. 755.

58. BAS, *Spisi 1847*, br. 504.

59. BAS, *Spisi-1850*, br. 300.

Prema novom školskom uređenju, svaka je gimnazija trebala izdavati svoj godišnji program odnosno izvještaj. Prvi takav izvještaj tiskala je senjska gimnazija za škol. god. 1852/53. Nakon toga mnogo nam je lakše pratiti povijest gimnazije.⁶⁰

Broj đaka nakon reforme naglo je porastao, već zbog toga što gimnazija od tada ima više razreda. Koncem 1852. broj se popeo na 140. Ali nakon te godine bilježi se postupni pad. Tako je 1857. bilo samo 76 đaka, dakle gotovo polovica manje nego prije 5 godina. 16. svibnja 1857. uputio je direktor gimnazije Stjepan Sabljak Ožegoviću pismo u kojem otvoreno govori o krizi i o načinima kako bi se ona mogla prevladati. Ima mnogo talentiranih mladića koji ostaju bez školske naobrazbe jer nema dovoljno stipendije ili su oni premaleni.⁶¹ Biskup je te teškoće zacijelo i prije uvidio, jer je još iste godine otvorio svojim sredstvima zavod za takve mladiće. Oni će imati uglavnom besplatni smještaj u zavodu u Senju i tako će moći pohađati gimnaziju. Zavod će dobiti naziv po svom osnivaču »Ožegovićianum«.⁶² Već 1859. broj će gimnazijalaca prijeći stotinu. Ispod toga broja bit će poslije samo između 1887. i 1892., u vrijeme kada će postojati samo niži razredi.

Premda je biskup Ožegović protežirao hrvatski jezik u školi, ipak će se na gimnaziji predavati samo na njemačkom i latinskom. Začuduje da neki profesori, pa čak i sam direktor gimnazije Sabljak, pišu biskupu pisma na njemačkom, i to goticom, a u isto vrijeme biskup se dopisuje na hrvatskom i latinskom. Reforma školstva 1849. predviđa predavanje narodnog jezika kao jednog od predmeta. Senjski gimnazijski profesor Emanuel Sladović napisat će na području stilistike hrvatskog jezika zapažen rad u prvom Programu gimnazije pod naslovom: Prinos slovnici jugoslavenskoj. Prije 1849. hrvatski se nije predavao ni kao predmet. On će postati nastavni jezik tj. jezik na kojem će se predavati svi predmeti, tek 1868. znači malo prije Ožegovićeve smrti. Senj se, naime, nalazio unutar Vojne krajine u kojoj je službeni jezik bio njemački. Godine 1868. zbilo se još jedan važan događaj za povijest senjske gimnazije: njezin direktor Stjepan Sabljak imenovan je nadzornikom pučkih škola u Vojnoj krajini, a na njegovo mjesto došao je Toma Matić. Još značajniji događaj ne smao za gimnaziju nego i za Senj zbilo se 8. siječnja 1869. kada je preminuo obnovitelj gimnazije i senjski dobrotvor Mirko Ožegović.

Dodatak o liceju

Budući da je u sastav gimnazije, kao njen 7. i 8. razred, uključen od škol. god. 1849/50. i biskupski licej u Senju, potrebno je ovdje reći nešto i o toj školskoj ustanovi.

Licej je osnovan 2. kolovoza 1808. Prema carskoj odredbi, on je trebao imati tri profesora od kojih je svaki dobivao godišnje 500 fr. Jedan od njih predavao je logiku, metafiziku i moralnu filozofiju, drugi čistu i primjenjenu matematiku a treći fiziku. Licej je imao dva razreda, a plan rada bio je usklađen s mađarskim školskim sistemom. Nezgoda je bila u tome što je bio privatni biskupski licej pa se svršeni daci nisu mogli bez posebnog ispita upisati na viši studij osim na teologiju. Inače po samom programu rada licej je otvarao mogućnost upisa na svaki viši studij. Budući da su glavni predmeti na liceju bili filozofski

60. Budući da je te izvještaje obradila prof. Zlata Derossi, a s njima je pokazala i povijest gimnazije, ja ću se u daljnjem tekstu ograničiti samo na ono najbitnije. Napominjem također da su se počev od škol. god. 1849/50. sačuvali školski imenici. Oni nam omogućuju da svakog profesora i đaka poimenično pratimo. Imenici se danas čuvaju u arhivu Centara za usmjereno obrazovanje u Senju.

61. BAS, *Spisi 1857*, br. 881.

62. Viktor RIVOSEKI, nav. dj. str. 25, 59-63.

– u širem smislu riječi filozofija – često se taj licej naziva filozofsko učilište, a nerijetko i filozofski fakultet. Dakako da ovo »fakultet« ne znači isto što danas pod tim nazivom mislimo. Kada je 1810. nastradala u požaru sjemenišna zgrada, prestao je i licej s radom, jer se nastava odvijala u sjemeništu. Godine 1816. licej je ponovno otvoren. Tada je on imao samo dva profesora, koji su poučavali bez posebnog honorara. 27. listopada 1723. carskim dekretom ponovno je uspostavljeno prvotno stanje. Te godine licej je imao 18 učenika u prvom razredu (drugi još nije otvoren). Filozofiju, teoretsku i praktičku predavao je Anton Cimiotti, povijest ugarskog prava Filip Friedrich, vjeronauk Vinko Basletić a povijest Mihovil Orth. Direktor liceja bio je sam biskup Ježić, a njegov zamjenik Vinko Parac.⁶³ Kada je 1827. Orth umro, na njegovo mjesto imenovan je Dominik Cimiotti. Iste je godine Vinko Mrzljak naslijedio Antona Cimiottija, jer ovaj nije imao potrebnih kvalifikacija. Na liceju će stalno raditi najmanje četiri profesora.

Godine 1838. predaju još na liceju: Matija Radočaj (Sv. pismo), Božo Medanić (fizika) i Ignacije Vinski (filozofija). I dalje predaju gore spomenuti. Godine 1845. profesorski kadar je potpuno izmijenjen. Od spomenutih profesora 1845. ostao je još samo Diminik Cimiotti. Vjeronauk tada predaje Anton Sokolić, fiziku Vjenceslav Soić, logiku, metafiziku i etiku Bernard Malle, matematiku Vuk Bičanić.

Broj đaka je neujednačen. Škol. god. 1827/28. u prvom razredu je 24 đaka a u drugom samo 6. U idućim godinama broj u oba razreda kreće se od 20 do 35.

Da b. kroz licejsko školovanje đaci mogli dobiti pravo na upis u sve visoke škole, a ne samo na teologiju, radio je Ožegović već od početka svoga biskupovanja na tome da licej postane javno pravna ustanova. To mu je uspjelo dvije godine nakon što je takvo pravo dobila Senjska gimnazija, tj. godine 1845. Carskim dekretom od 35. ožujka 1845. određuje se među ostalim slijedeće:

a) Filozofski licej u Senju smatra se ubuduće javno pravnom ustanovom. Svjedodžbe liceja važiti će na čitavom području Austrijske Monarhije.

b) U liceju se trebao držati plana koji je za slične ustanove propisan u njemačko-austrijskim pokrajinama, s time da se još doda poljodjelstvo kao nastavni predmet.

c) Postavljanje profesora vrši se kao i na gimnaziji.

d) Profesorski kadar sastoji se od 5 profesora, od kojih svakome pripada godišnja plaća od 500 fr. sve dok Senj bude unutar Vojne krajine.

e) Direktor se povjerava mjesnom biskupu.

f) Đaci kojima je to moguće plaćaju godišnje 6 fr.

U tim okvirima licej je svečano otvoren škol. god. 1845/46. Ubrzo nakon toga raspisan je natječaj za nastavno osoblje i oni koji su položili ispit promovirani su za profesore. Te godine na liceju su predavali slijedeći: Anton Sokolić, vjeronauk i pedagogiju, dr. Juraj Šikić filozofiju, dr. Anton Heskij matematiku, dr. Vjenceslav Soić fiziku, prirodopis i poljodjelstvo, Dominik Cimiotti filozofiju i povijest. Slijedeće godine na mjesto Heskija dolazi Vuk Bičanić, a na mjesto Soića Matija Čop.

U skladu s potrebama koje su proizlazile iz novog ustrojstva, dobio je licej vrijedne fizikalne aparate, zbirku uzoraka o sastavu zemlje, uzorke kristala, herbarij te modele oruđa za poljodjelstvo.⁶⁴ Kada je Matija Čop preuzeo profesuru od Soića, ovaj mu je inventarno predao zbirku od 63 predmeta⁶⁵, tako da iz sačuvanog inventara možemo vidjeti raspon grade pojedinih predmeta. Tu nam je također popis koji sadrži naslove 23 priručnika. Zadnje godine liceja kao posebne ustanove, tj. 1848/49, bilo je u prvom razredu 24

a u drugom 18 đaka. Već naredne godine prva godina liceja postaje 7 razred gimnazije (treći razred više gimnazije), a taj razred će na koncu škol. godine 1850/51, nakon završetka gimnazijskog školovanja, polagati ispit zrelosti – prviput na Senjskoj gimnaziji. Dakako da u te zadnje dvije godine gimnazije školski program nije bio identičan s programom koji je bio u liceju, nego je usklađen s programom obnovljene gimnazije.

Zaključak

Senjsku gimnaziju osnovao je car Karlo VI 1725. na poticaj tadanjeg senjsko-modruškog biskupa Pohmajevića. Tada je ona predana na upravu pavlinima iz senjskog samostana sv. Nikole, koji su je držali sve do ukinuća reda 1786. Nakon toga poučavali su na njoj bivši pavlini i franjevci sve do 1802. Kroz to vrijeme ona nije uvijek imala svih 6 razreda. Zbog nesporazuma s franjevcima gimnazija se 1802. zatvara. Ponovno se otvara 1808. i od tada će na njoj poučavati biskupijski kler. Zbog financijskih poteškoća i neadekvatnog nastavnčkog osoblja vlasti 1820. zatvaraju gimnaziju, ali će ona i dalje djelovati kao privatna odnosno biskupska gimnazija sve do 1827. Od te godine u Senju nema gimnazije sve dok je nije 1839. obnovio biskup Mirko Ožegović. Prve četiri godine ta gimnazija će biti privatnog karaktera. 1843. dobiva ona pravo javnosti i stalnu državnu potporu. Reformom školstva 1849. ona je produžena na osam razreda, tako da prva četiri sačinjavaju nižu a druga četiri višu gimnaziju.

Od 1808. postojao je u Senju, uz neke prekide, filozofski licej kao dvorazredna škola koja je trebala pripremiti učenike u prvom redu za upis na teologiju. Taj licej je sve do 1843. privatnog karaktera, a te godine dobiva pravo javnosti i omogućuje učenicima upis na sve više škole. Licej je reformom školstva 1849. dokinut, a ulogu koju je on imao do tada vršit će sada dva zadnja razreda gimnazije.

Kada je gimnazija počela gubiti učenike zbog lošeg materijalnog stanja, osniva biskup Marko Ožegović 1857. u Senju zavod za darovite mladiće i time im omogućuje pohadati gimnazije.

Gimnazija je bila u sastavu Vojne krajine pa je na njoj uz latinski nastavni jezik bio i njemački. Tek 1868. tu ulogu preuzima hrvatski.

Svoju obnovu i dugogodišnji uspješan rad Senjska gimnazija uvelike duguje biskupu Mirku Ožegoviću.

63. BAS, *Spisi 1824*, 4. kolovoza.

64. Stjepan ŠABLJAK, nav. dj. str. 25.

65. BAS, *Spisi 1847*, br. 1048-49.

Das Senjer Gymnasium von seinem Anfang bis zum Tod des Bischofs Mirko Ožegović (1725-1869).

Zusammenfassung

Das Senjer Gymnasium hat Kaiser Karl der Sechste auf Anregung des ehemaligen Senjer – Modrušer Bischofs Pohmajević errichtet. Es wurde dann den Pavlinern aus dem Senjer Kloster des hl. Nicolaus übergeben, und sie haben es bis zur Aufhebung des Ordens 1786 geleitet. Danach haben an dieser Schule die ehemaligen Pavliner sowie Franziskaner bis 1802 unterrichtet. Durch diese Zeit hatte dieselbe nicht immer sechs Klassen. Wegen des Missverständnisses mit den Franziskanern wurde das Gymnasium 1802 geschlossen. 1808 wurde es wieder geöffnet und von da an haben an dem Senjer Gymnasium die bischöflichen Geistlichen belehrt. Wegen finanzieller Gründe und ungeeigneter Lehrer haben die Behörden 1820 das Gymnasium wieder geschlossen, aber es wirkte weiterhin als ein privat- d.h. Bischofsgymnasium bis 1827. Nach diesem Jahr hatte Senj wieder kein Gymnasium bis 1839, als der Bischof Mirko Ožegović diese Schule wiederherstellte. In erste vier Jahren wirkte dieses Gymnasium als eine private Schule. Erst 1843 wurde es in eine öffentliche Lehranstalt umgewandelt, und bekam ständige Staatsunterhaltung. Nach der Reformierung des Schulwesens 1849 wurde das Gymnasium mit der philosophischen Lehranstalt zu einem vollständigen Gymnasium vereinigt, und hatte 8 Klassen (Untergymnasium mit 4 Klassen und Obergymnasium mit 4 Klassen).

Von 1808 an bestand in Senj (mit Unterbrechungen) ein philosophisches Lyzeum mit 2 Klassen, welches die Schüler in erster Reihe zur Einschreibung an die theologische Fakultät bereitete. Dieses Lyzeum war bis 1843 eine private Anstalt, dann bekam es den Status der öffentlichen Schule und konnte den Schülern die Einschreibung in alle höheren Schulen ermöglichen. Das Lyzeum wurde durch die Reformierung der Schulen 1849 aufgehoben und seine Rolle haben zwei letzte Klassen des Gymnasiums übernommen.

Als das Gymnasium wegen schlechter finanzieller Vermögensverhältnisse manche Schüler verloren hat, bemühte sich der Bischof Mirko Ožegović eine Anstalt für begabte Schüler in Senj zu errichten, um ihnen auf diese Weise den Schulbesuch zu ermöglichen.

Das Gymnasium war in Zusammenfügung der Militärgrenze und die Unterrichtssprache war die deutsche aber auch die lateinische Sprache. Erst 1868 hat die kroatische Sprache diese Rolle übernommen.

Diese Schule dankt ihre Widerherstellung und langjährige erfolgreiche Tätigkeit über allem dem Bischof Mirko Ožegović.